

ПОЛЬСЬКА ДИПЛОМАТІЯ КШИШТОФА СКУБІШЕВСЬКОГО (1989–1993 рр.): ТРАДИЦІЇ, НОВАТОРСТВО, ЗДОБУТКИ

КЛОЧАК О.З.,
здобувач
Дипломатичної
академії України
при МЗС України

Стаття описує основні напрями та пріоритети творення нової зовнішньої політики Республіки Польща, місце і роль її в системі міжнародних та дипломатичних відносин, історичні особливості польської дипломатії в контексті глобалізаційних процесів через призму діяльності Кшиштофа Скубішевського на посаді Міністра закордонних справ Польщі (1989–1993 рр.).

Ключові слова: Республіка Польща, Кшиштоф Скубішевський, зовнішня політика, міжнародні відносини, дипломатичні відносини, дипломатія, глобалізаційні процеси.

Постановка проблеми. Сьогодні в Україні надалі триває процес творення зовнішньої політики. Цілий ряд проблем міжнародного характеру безумовно притаманний як українцям, так і полякам. Серед них: вибір пріоритетних напрямків зовнішньої політики, формування доктрини національної безпеки, пошук стратегічних партнерів. Отож, безумовно, існує необхідність детального історичного аналізу кращих здобутків польської дипломатії, особливо, її перших (з 1989 року) кроків за каденції Міністра закордонних справ Кшиштофа Скубішевського.

Мета статті. На основі комплексного об'єктивного аналізу дослідити трансформацію польської дипломатії в контексті нових глобалізаційних викликів та історично проаналізувати особливості діяльності першого некомуністичного Міністра закордонних справ Республіки Польща Кшиштофа Скубішевського, який, безапеляційно враховуючи стратегічні національні інтереси своєї країни, надзвичайно філігранно і блискавично переорієнтував польську зовнішню політику.

Аналіз досліджень і публікацій з проблеми.

Хоча подібна тематика і має місце у ряді праць українських та польських науковців, однак, цілісного дослідження діяльності Кшиштофа Скубішевського на посаді Міністра закордонних справ Республіки Польща у вітчизняній історіографії немає.

Таким чином, для широкого і не заангажованого написання статті автором проаналізовано та використано цілу низку різних за змістом, нормою та характером матеріалів.

У підготовці роботи надзвичайно корисними стали наукові праці польських дослідників зазначеної теми, таких як Кшиштоф Щепанік, Роман Кужняр, Аркадіуш Жуковські, Євгеніуш Новорита та ін.

Окремо треба відзначити друге розширене видання двотомника «Впровадження до аналізу закордонної політики РП» під редакцією Ришарда Стемпловські¹ та видану у цьому році академічну монографію Ришарда Земби «Головні вектори закордонної політики Польщі після холодної війни»², у тому числі наукові праці польського Інституту Міжнародних Справ³, які були ретельно опрацьовані автором цієї статті.

Багато матеріалу було почерпнуто в аналітичних роботах, статтях, офіційних виступах, заявах, інтерв'ю вітчизняних та польських політичних діячів, високопосадовців, аналітиків, які є надзвичайно цінними першоджерелами для аналізу причин реалізації тих чи інших політичних заходів.

Автором статті були опрацьовані різні міждержавні документи, що прямо стосуються відносин між Україною та Республікою Польща.

В підготовці роботи використалися фрагменти зі статей друкованих засобів масової інформації на дану тематику: українські газети «Дзеркало тижня»⁴ та «Високий замок»⁵, польські – «Gazeta Wyborcza»⁶ та «Rzeczpospolita»⁷, інформаційні матеріали українських та польських громадських організацій, інтернет-сторінки урядових установ Республіки Польща та України⁸.

Виклад основного матеріалу. Кінець вісімдесятих минулого сторіччя науковці називають феноменом народження демократії і свободи в комуністичному блоці. Пишучи про опозицію до комунізму, неодмінно треба почати з Польщі. Польки – єдині, хто десятиліттями неодноразово виступав проти комуністичного правління. Показовим у цьому сенсі став 1980 рік, який породив профспілковий рух «Солідарність», що був найістотношою альтернативою до комунізму в Центральній Європі.

Підтримка Заходу і католицького Костелу стала ефективною мотивацією проведення оксамитової революції «Солідарності».

Завдяки «Солідарності» значно більше людей саме в Польщі, а не в будь-якій іншій країні, отримали

досвід незалежної політичної активності. Його вплив на цілий регіон годі переоцінити. Саме гідне розмаїття й сила польської опозиції надихнули решту регіону до творення зовсім іншої історії «без конфліктів, поділів і домінації»⁹.

В частково демократичних виборах 4 червня 1989 року, декілька тижнів тривала політична плутанина після перемоги «Солідарності». Але в кінці кінців Польська об'єднана робітничка партія визнала, що потрібно віддати посаду прем'єра опозиції. Вперше з повоєнних часів шефом польського уряду став некомуністичний Тадеуш Мазовецький, за якого 19 серпня Сейм віддав переважну більшість голосів.

За місяць до цього, президентом, в досить драматичний спосіб, а саме з перевагою практично в один голос, став Войцех Вітольд Ярузельський. Треба зауважити, що генерал Ярузельський не хотів брати участь у виборах, але його гаряче намовляли до висунення своєї кандидатури як Лех Валенса, лідер «Солідарності», так і керманіч Радянського Союзу Михайло Горбачов, а також американський Президент Джордж Буш (старший), який за тиждень до президентських виборів перебував з візитом в столиці Польщі. Істотну роль у перемозі Ярузельського відіграв тодішній американський посол у Варшаві Джон Девіс, який намовив опозиційних депутатів, щоб вони навмисне уможливили «пірову перемогу» генерала. За короткий час, як виявиться, позиція новообраного президента Ярузельського буде надзвичайно слабкою¹⁰.

Та тоді, Уряд Мазовецького, призначений 12 вересня 1989 року, починав працювати у вкрай важких умовах. Президентом зі значними повноваженнями все ж таки був комуніст Войцех Ярузельський. Всередині країни залишалися без змін структури силових відомств, контрольовані Польською об'єднаною робітничою партією. Ця політична сила намагалася висунути свого представника і на керівника зовнішньополітичного відомства, але прем'єр Мазовецький форсував події і волевым рішенням запропонував, чи то пак доручив, портфель міністра закордонних справ формально незалежному, але щирому симпатіку «Солідарності» професору Познанського університету Кшиштофу Скубішевському. Цим призначенням і була започаткована нова епоха зовнішньої політики Польщі.

Саме Скубішевському випало на долю приймати перші непрості зовнішньополітичні рішення для Польщі. Саме йому судилося стати генератором і бенефіціатором подальших глобалізаційних змін у Європі. Саме він, практично за Гегелем, «схопив думкою епоху» швидкоплинного світу.

Кшиштоф Скубішевський з чистого аркушу визначив стратегію і тактику ведення зовнішньої по-

літики своєї держави, бо всупереч тому, що говорилося про дипломатичні ініціативи в комуністичні часи, найточніше означення дипломатії Польської Народної Республіки – це інституція для підтримки ініціатив Радянського Союзу. Як рівень самостійності, так і суверенність дипломатичних представництв були, на думку Москви, такими незначними, що скоріше деморалізували, ніж виховували закордонну службу. А передовсім позбавляли польську владу будь-якої свободи у формуванні концепцій та побудові стратегії закордонної політики. А ще був повний занепад стосунків не лише дипломатичних, але навіть консульських із сусідніми країнами. Відсутність прикордонних переходів і неможливість будь-яких контактів з численними польськими громадами на сході – це лише один із прикладів¹¹.

У такій ситуації треба було бути не тільки дипломатом, а трохи романтиком. Кшиштоф Скубішевський, власне, таким і був. Він не намагався робити дипломатичну кар'єру, а просто був висококласним, світового масштабу фахівцем з міжнародного права. Вочевидь, точне знання предмету допомагало йому зрозуміти те, що звичайному дипломатові усвідомити іноді досить важко: в історії трапляються такі дні, коли важлива ініціатива, а не директива¹².

Спростовуючи звинувачення в тому, що польська посткомуністична закордонна політика займається лише тим, що розвалює усе, що залишилося від колишньої системи міжнародних відносин, Скубішевський в інтерв'ю колишній комуністичній Варшавській газеті в 1991 році підкреслював, що його метою було «не розвалити усе, а зробити нову концепцію закордонної політики – політики, яка би відзеркалювала набуту Польщею незалежність»¹³.

Вже під час свого першого виступу на 44 сесії Генеральної Асамблеї Організації Об'єднаних Націй 25 вересня 1989 року в Нью-Йорку Скубішевський з упевненістю заявив про геостратегічно прозахідну реорієнтацію польської закордонної політики, яка творитиметься на засадах «зовнішньої суверенності та внутрішньої незалежності»¹⁴.

«Якщо Польща буде незалежною і демократичною країною, її геополітичне і геостратегічне значення може і повинно бути цінним внеском у збереження миру й укріплення свободи», – підкреслював в Нью-Йорку Скубішевський за декілька тижнів до падіння берлінської стіни та демократичних перетворень у Празі та Будапешті¹⁵.

«Ще недавно ідеологічний фактор і в міжнародних відносинах, і, тим більше, у стосунках між окремими країнами, відігравав першочергову роль. На теперішній час роль ідеології помітно обмежилася і польський уряд вітає таку зміну. Ми будемо прагнути до повного усунення ідеології в міжнародних відносинах, що не означає повного ігнорування між-

народної моралі. Ідеологія і мораль – це два різні поняття. Моральність і повага людської гідності продовжують для нас залишатися найвищою цінністю», резюмував очільник польського МЗС¹⁶.

Ці пророчі слова Кшиштофа Скубішевського повністю актуальні тим цінностям, якими потрібно керуватися кожній країні при визначенні основних напрямів ведення зовнішньої політики.

Незважаючи на те, що кероване ним відомство боролось з браком коштів і нестачею компетентних кадрів, здатних вести суверенну діяльність, саме в царині міжнародних справ урядова команда Мазовецького могла похвалитися своїми конкретними успіхами.

Правда, не бракувало і критичних шпильок у бік Скубішевського. Як міністр, він завжди підкреслював свою незалежність, незважаючи на існування тоді ще Радянського Союзу. Хоча на той час і не було ніяких нормативних актів, які б забороняли функціонування компартії в органах виконавчої влади, але після тотального 45-річного керування країною за каденції Скубішевського в зовнішньополітичному відомстві ця політична сила різко обмежила свою діяльність.

Скубішевський був міністром, який досконало орієнтувався у житті західноєвропейської спільноти, а його виховання, манери і знання справжніх європейських традицій, виплеканих ще з родинного дому, допомагали йому впевнено рухатися вперед лабіринтами міжнародної політики. На той час він був своєрідною яскравою візитівкою свого сорока-мільйонного народу.

К. Скубішевський керував відомством класично. Його консервативний стиль управління підкреслювався виключно геополітичними імперативами і не завжди відповідав новим викликам часу. Після двох років на посаді міністра закордонних справ, Скубішевський, коментуючи свій черговий візит до Брюсселя, збуджено заявляв, що як так «він – дипломат мусить займатися проблемами телятини і баранини»¹⁷. Скубішевський тоді ще не міг збагнути, що скоро подібними питаннями щоденно будуть займатися усі його колеги по цеху, торуючи шлях Польщі до повнокровного членства в Європейському Союзі.

Сьогодні дехто закидає Скубішевському надмірну обережність і нерішучість. Однак це скоріше прояв неісторичного мислення, яке не бере до уваги тодішні реалії. Бо з перспективи сучасності можна без сумніву визнати, що деякі починання тієї команди були відважними і мали революційний характер.

Зважаючи на те, що в Польщі не залишилося сусідів, які існували до 1989 р., а карта регіону зазнала суттєвих змін, одним із найважливіших

завдань стало встановлення дипломатичних відносин із більшістю держав регіону. Особливістю діяльності Скубішевського стала формула „відновлення” дипломатичних відносин, чим здійснювалося засудження пакту Рібентроппа-Молотова.

Особливо слід відзначити концепцію так званої двовекторності східної політики. Вона ніколи формально не була описана.

«Стосунки з Радянським Союзом і Німеччиною залишаються основним напрямком стратегії нашої держави», – наголошував Скубішевський у своєму виступі в польському Сеймі 26 квітня 1990 року, додавши, що вони «повинні бути дружніми й відбивати дух сучасності»¹⁸.

У відповідь на політичні негаразди в СРСР на початку 1990 року, Польща почала наголошувати на тому, що в її наміри входить і продовження контактів з центральними інститутами влади в Радянському Союзі, і встановлення прямих зв'язків з його республіками.

Вже з травня 1990 року, усвідомлюючи глибину процесів розпаду, які відбувалися в Радянському Союзі, Скубішевський намагався, підтримуючи по можливості якнайкращі стосунки з Кремлем, нав'язати і частково сформувати контакти з сусідами: Литвою, Україною, Білоруссю та Російською Федерацією. У випадку Литви (після перемоги на виборах „Саюдіса“ та проголошення в березні 1990-го незалежності) це було менше, ніж очікувалося у Вільнюсі, де хотіли повного офіційного й дипломатичного визнання. Але у випадку решти країн крок Польщі виглядав майже революційно. Перший візит міністра Скубішевського до Москви, Києва і Мінська восени 1990-го мав на меті підписання декларації про добросусідство. По-суті, ці документи були цілком банальними. Однак вони підкреслювали статус міжнародного суб'єкта кожної з республік. І, зрозуміло, викликали глибоке незадоволення радянської компартії. Глибоке настільки, що тогочасна влада Білорусі підписати декларацію не наважилася. Це вдалося лише в Москві і в Києві¹⁹.

Якісно новий рівень повноцінних дипломатичних відносин з Україною почався тільки після офіційного визнання Польщею її незалежності. З цього часу почали відбуватися інтенсивні діалоги Скубішевського з українською владою з актуальних питань розвитку двостороннього співробітництва та міжнародних проблем.

Проте ще до офіційного встановлення дипломатичних відносин були здійснені кроки для повноцінного функціонування їх в майбутньому. Так, 8 вересня 1991 р. Анатолій Зленко та Кшиштоф Скубішевський на рівні Міністрів закордонних справ узгодили засади розвитку українсько-польських

відносин на основі визнання суверенності обох держав, домовились про встановлення консульських відносин і в перспективі перенесення їх до рівня дипломатичних. За результатами переговорів сторони підписали “Спільне комюніке”²⁰, в якому було домовлено налагодити найближчим часом дипломатичні відносини. Спочатку обидві держави вирішили обмінятися спеціальними посланниками урядів “з метою практично розпочати процес налагодження добросусідських відносин та всебічного співробітництва двох найбільших посткомуністичних країн в Центральній-Східній європейській регіоні”²¹.

8 вересня 1991 р. міністри закордонних справ обох країн підписали також “Консульську конвенцію”²². Угода складалась із п'яти розділів і 42-х статей. Також в “Спільній заяві”²³, підписаній тоді ж, міністри заявили, що чисельність консульських установ Республіки Польща, які діють на території України не зменшиться, а заснування дипломатичних представництв України і Республіки Польща на території іншої сторони не впливатиме на домовленості, які стосуються консульських установ.

У ході зустрічі польський уряд запевнив, що визнає незалежність України після позитивного результату Всеукраїнського референдуму.

Слід відзначити, що за каденції Скубішевського, 2 грудня 1991 р., після оголошення результатів референдуму, Польща першою у світі визнала незалежність України, а у січні 1992 р. вже були встановлені дипломатичні стосунки²⁴.

1 лютого 1992 р. Скубішевський підписав резолюцію про відкриття посольства Республіки Польща в Україні. Першим Надзвичайним і Повноважним Послом Республіки Польща в Україні став відомий прихильник польсько-українського зближення Єжи Козакевич, а 3 жовтня 1992 р. у Польщі почав працювати в ранзі Надзвичайного і Повноважного Посла України Геннадій Удовенко – один із найбільш досвідчених дипломатів, колишній представник України в Організації Об'єднаних Націй.

Забезпечивши відносний тил на Сході, Скубішевський береться за головний зовнішньополітичний вектор – західний.

Першочергове значення приділялося налагодженню міцних польсько-німецьких стосунків. Зусилля були спрямовані на те, аби обговорити постійну резолюцію з питань польсько-німецьких кордонів та підготувати всеосяжну двосторонню угоду про дружбу та співробітництво.

Обидва питання було узгоджено в ході переговорів, що тривали кілька місяців з 1990 року по 1991 рік. На міжнародному рівні відбулися віхові перемовини стосовно об'єднання двох німецьких

держав, в тому числі на них і було ухвалено пакет документів, що відкрив двері до польсько-німецького примирення.

Швидкоплинної зміни в колишньому Радянському Союзі вимагали від Скубішевського знайти гнучкий підхід. Після провалу спроби державного перевороту в серпні 1991 року, Варшава змінила свій підхід, усвідомивши необхідність визнання незалежності нових держав, що з'являються на території колишнього Радянського Союзу, і почала наполягати на тому, аби майбутні стосунки будувалися у відповідності до європейських стандартів, тобто через формальні договори та угоди. Польща також приділила багато уваги трьом головним питанням у своїх відносинах з Росією: проблемі двосторонньої торгівлі, виводу військ колишньої Радянської Армії з території Польщі, а також підготовці міцного ґрунту для подальших двосторонніх відносин.

На початках лише частина зусиль Польщі увінчалася успіхом. Наприкінці 1991 року уряд Польщі досяг угоди з радянським керівництвом про вивід військ. Цю угоду було ухвалено урядом Росії в середині 1992 року. Останній солдат залишив Польщу в жовтні 1992-го, а весь військовий персонал був виведений до кінця 1993 року.

Слід окремо зазначити, що ще з середини 1990 року, польська дипломатія на чолі зі Скубішевським ретельно працювала над демонтажем структур-інструментів несuverенності – Організації Варшавського договору і Ради Економічної Взаємодопомоги. Для реалізації цієї мети була створена Вишеградська група – консультативна структура Польщі, Чехословаччини та Угорщини, головною метою якої було пошук шляхів політично-економічного та культурного співробітництва трьох країн-сусідів (з часу отримання незалежності Словаччиною – чотирьох).

Вишеградський вектор був ключовим елементом зовнішньої політики Кшиштофа Скубішевського. Спільна стратегія та тісна співпраця країн Вишеградської четвірки на шляху інтеграції в європейські та євроатлантичні структури дозволила Скубішевському в повній мірі реалізовувати ці наміри.

Скубішевський у вишеградському векторі, як складової частини центральноєвропейського напрямку бачив і балканську складову. Але низька активність польської дипломатії на Балканах пов'язувалася з військовими конфліктами та економічною кризою в країнах регіону. Зовнішньополітична діяльність Польщі в цьому регіоні у переважній більшості випадків була продиктована позицією ЄС.

Для діалогу та презентації своїх можливостей

відомство Скубішевського було одним з ініціаторів започаткування співпраці Польщі з Німеччиною та Францією. Ця неофіційна організація увійшла в історію під назвою Веймарський трикутник.

Маючи на меті налагодження багатостороннього співробітництва в політичній, соціально-економічній, науковій та культурній сферах, водночас, сприяння на цій основі зміцненню стабільності і безпеки в регіоні, в 1991 році Скубішевський привів Польщу до регіонального угруповання країн Центральної та Східної Європи – Центральноєвропейської ініціативи.

Для стабільного розвитку регіону, торговельно-економічного співробітництва, здійснення спільних заходів по охороні довкілля, розвитку енергетичних та транспортних мереж, підтримки діяльності демократичних інституцій, сприяння розширенню гуманітарних контактів у 1992 році Польща стає членом Ради країн Балтійського моря. І це також заслуга команди Скубішевського.

Балтійський вектор Скубішевський спочатку розцінював, як невід'ємну частину польської політики щодо пострадянського простору. Польщу поєднували глибокі історичні зв'язки з трьома балтійськими країнами. В міжнародному аспекті відносини були добрі, за винятком напруженості в стосунках з Литвою на тлі історичних суперечок.

В другій половині 1990-х рр. політика щодо балтійських держав стала більш динамічною і почала приносити обопільну користь в політичній, військовій, економічній та культурній сферах. З цього часу Скубішевський остаточно перестав розглядати ці країни як пострадянські і виокремив балтійську політику в окремий вектор регіональної політики. Після приєднання балтійських держав до НАТО та після спільного з Польщею входження до Європейського Союзу балтійський вектор став складовою центральноєвропейської політики Польщі.

У зв'язку з цим, відомством Скубішевського було повністю переосмислено поняття "східної політики".

Стратегічно-конструктивні стосунки між польською та американською дипломатією також без сумніву слугували ефективності ведення зовнішньої політики Скубішевського в регіоні.

Варто відзначити, що європейська та євроатлантична інтеграція Польщі розпочалися за каденції Скубішевського, який ще у 1992 році 21 березня в Сеймі та 25 червня в Сенаті зробив акценти на національних інтересах та нових можливостях, відтак, невідворотності прозахідного інтеграційного вектора у польській зовнішній політиці²⁵.

З вищесказаного стає зрозумілим, що уся діяльність відомства Скубішевського з перших кроків

була спрямована на захист незалежності і підтвердження кордонів, а також підписання міжнародних договорів, найсуттєвіших для легітимізації існування в контексті національних інтересів польської держави.

Висновки.

Кінець вісімдесятих минулого століття мав свої глибокі наслідки в польській зовнішній політиці. Внутрішня незалежність формувалася паралельно із здобуттям незалежності в міжнародних відносинах. Падіння ідеологічного союзу надало можливість суверенним чином визначити місце демократичної Польщі в її безпосередньому регіональному оточенні, а також у більш широкому геополітичному масштабі. Прямі наслідки такого ходу подій були і продовжують бути для поляків однозначними і точними.

Після 1989 року польське МЗС, яким за чотирьох урядів керував Кшиштоф Скубішевський, здійснило кардинальний перегляд власної зовнішньополітичної доктрини. Ця доктрина не лише вивела країну з-під радянського впливу, але й визначила нові пріоритети та завдання польської дипломатії, які залишаються незмінними упродовж останніх двадцяти років.

Заслуга Скубішевського, як автора нової міжнародної стратегії Польщі, і справді є колосальною.

По перше, за його каденції вже на початку геополітичних змін в Європі у зовнішній політиці було створено солідну основу для взаємовідносин зі своїми сусідами та підписані договори добросусідства. Були затверджені існуючі міждержавні кордони, намічені головні напрями співробітництва, де особливу увагу приділялося правам людини, у тому числі захистові нацменшин.

По друге, Скубішевський проложив шлях до розвитку регіонального співробітництва. Такі його ініціативи, як Вишеградська група, Веймарський трикутник, співробітництво у Раді країн Балтій-

ського моря, а також участь в Центральноевропейській ініціативі стали важливими компонентами міжнародних відносин у Європі, відтак, слугували початку європейської та євроатлантичної інтеграції Республіки Польща.

Варто згадати польське прислів'я: «Не важливо зловиш зайця чи ні, важливо, що за ним біжиш». Це прислів'я повністю підходить до творення зовнішньої політики кожної держави, яка чітко вибудовує свою стратегію і прагне конкретного результату. Польща в цьому сенсі є показовою – країна нині твердо зайняла гідне місце в сім'ї європейських народів.

Україна сьогодні проходить черговий етап становлення моделі розвитку суспільства та держави на найближчу перспективу. Взявши за основу європейський вибір, Україні безумовно потрібно максимально використовувати у цьому сенсі доробок своєї західної сусідки.

Для нас дуже важливо зберегти свою національну ідентичність, розвинути на основі демократичних цінностей почуття власної гідності, яке має довіку опиратися на надзвичайно багату історичну спадщину та невичерпний потенціал нашого народу.

До речі, Скубішевський міг і не спішити з визнанням незалежності України, як не спішили багато його колег. Але він був глибоко переконаний, що не можна розкидатися своїми найближчими сусідами заради миттєвого зиску. Він розумів, яка вага цієї підтримки і як вона важлива для майбутніх партнерів Польщі.

Сумно, що Кшиштофа Скубішевського вже немає серед нас. Вічна йому пам'ять і його віховому поступку двадцятирічної давності, бо саме Кшиштоф Скубішевський із-за кордону першим радів нашій суверенності. І романтично, і прагматично...

ПОСИЛАННЯ

- ¹ Ryszard Stemplowski. Wprowadzenie do analizy polityki zagranicznej. Wydanie drugie rozszerzone – Warszawa, 2007. – Tom I - 438 s., Tom II – 628 s.
- ² Ryszard Zięba. Główne kierunki polityki zagranicznej Polski po zimnej wojnie. – Warszawa, 2010. – 251 s.
- ³ Rocznik Polskiej Polityki Zagranicznej 1991, 1992. Pod redakcją Barbary Wizimirskiej. – Polski Instytut Spraw Międzynarodowych. – Warszawa
- ⁴ Газета «Дзеркало тижня» www.dt.ua
- ⁵ Газета «Високий замок» www.wz.lviv.ua
- ⁶ «Gazeta Wyborcza» www.gazeta.pl
- ⁷ Gazeta «Rzeczpospolita» <http://www.rzeczpospolita.pl>
- ⁸ Офіційні сайти Міністерств закордонних справ Республіки Польща та України <http://www.ms.gov.pl>, <http://www.ms.gov.ua>
- ⁹ Krzysztof Skubiszewski. Polityka zagraniczna i odzyskanie niepodleglosci. Przemowienia, oswiadczenia, wywiady 1989-1993. – Warszawa, 1997.
- ¹⁰ Roman Kuzniar. Droga do wolnosci. Polityka zagraniczna III Rzeczpospolitej. – Warszawa, 2008.
- ¹¹ Єжи Марек Новаковський. Закордонна політика Польщі: цілі і очікування. «Український журнал» № 11. – 2009

- ¹² Віталій Портников. Міністр на Липках. Журнал «Профіль» № 7. – 2010
- ¹³ Ryszard Zieba. Głowne kierunki polityki zagranicznej Polski po zimnej wojnie. – Warszawa, 2010. – 251 s.
- ¹⁴ Там само
- ¹⁵ Там само
- ¹⁶ Там само
- ¹⁷ Там само
- ¹⁸ Там само
- ¹⁹ Ежи Марек Новаковський. Закордонна політика Польщі: цілі і очікування. «Український журнал» № 11. – 2009
- ²⁰ Спільне комюніке Міністрів закордонних справ Республіки Польща та України // Історико-архівне управління МЗС України. Ф: міжнародні договори. – Од. зб. 2. – 1 арк.
- ²¹ Там само
- ²² Консульська конвенція між Україною і Республікою Польща // Історико-архівне управління МЗС України. Ф: міжнародні договори. – Од. зб. 22. – 22 арк.
- ²³ Спільна заява Міністрів закордонних справ Республіки Польща і України // Історико-архівне управління МЗС України. Ф: міжнародні договори. – Од. зб. 2. – 1 арк.
- ²⁴ Встановлення дипломатичних відносин між Україною та Республікою Польща у вигляді обміну нот // Історико-архівне управління МЗС України. – Ф: міжнародні договори. – Од. зб. 2456. – 3 арк.
- ²⁵ Ryszard Stemplowski. Kształtowanie polskiej polityki zagranicznej. – Warszawa, 2004. – 166 s.

Klochak O.Z. Polish diplomacy of Krzysztof Skubishevski (1989–1993): traditions, innovation, achievements / Diplomatic Academy of Ukraine, Ministry of Foreign Affairs of Ukraine.

The article deals with the comprehensive research of main directions and priorities for newly-born foreign policy of Republic of Poland, its location and role in the system of international and diplomatic affairs, historic peculiarities of Polish diplomacy under view point of globalization processes and through activities of Krzysztof Skubishevski on the position of Polish Minister of Foreign Affairs in 1989–1993.

Keywords: Republic of Poland, Krzysztof Skubishevski, foreign policy, international affairs, diplomacy, globalization processes.

Клочак О.З. Польская дипломатия Кшиштофа Скубишевского (1989–1993 гг.): традиции, новаторство, достижения / Дипломатическая академия Украины при МИД Украины.

Статья описывает основные направления и приоритеты создания новой внешней политики Республики Польша, место и роль ее в системе международных и дипломатических отношений, исторические особенности польской дипломатии в контексте глобализационных процессов через призму деятельности Кшиштофа Скубишевского на должности Министра иностранных дел Польши (1989–1993 гг.).

Ключевые слова: Польша, Кшиштоф Скубишевский, внешняя политика, международные отношения, дипломатические отношения, дипломатия, глобализационные процессы.

Стаття надійшла до редколегії 31.03.2010

Прийнята до друку 24.05.2010